

Pyssymäen maastopyöräilyreitit, Nivala

Teksti: Tiina Riikonen, Suomen Latu ry

Tiedot: Jukka Kivirinta, Pyörärinki ry, kleinman@hotmail.fi, 0505263443

Kuvat: Tarja Kivirinta

Nivalan Pyssymäen alueelle toteutettiin kaksi maastopyöräilyreittiä: pitkä kuntotyyppistä maastoajoa palveleva reitti (XCM-reitti) sekä lyhyempi ja teknisempi XCO-rata. Molemmat reitit palvelevat kaikkien kuntalaisten liikuntaa, pyöräilyn seuratoimintaa ja lajiharjoittelua sekä kilpailukäyttöä. Reitit suunnitteli ja teki pyöräilyseura Pyörärinki ry EU-Leader-hankerahoituksella. Reitit sijaitsevat yksityismailla.

Nivala on runsaan 11 000 asukkaan kaupunki Keski-Pohjanmaalla Kalajokilaakson talousalueella ja sijaitsee 100 km etäisyydellä Kokkolasta ja 150 km Oulusta. Pyssymäki on noin 6 km Nivalan keskustasta sijaitseva ulkoilualue. Ulkoilualueella on pururata- ja hiihtolatuverkosto sekä huoltorakennuksena ja tapahtumakeskuksena toimiva Pyssyhovi.

Liikuntapalveluista Nivalassa vastaa kaupungin omistama yhtiö Nivalan liikuntakeskus Oy.

Liikuntapalveluita johtaa **liikuntapalvelupäällikkö** Janne Kaarlela (hankkeen aikana vs. 2014 Juha Aitto-oja) janne.kaarlela@nivala.fi

Nivalan ulkoliikuntapaikat liikuntakeskuksen verkkosivulla

<http://www.nivalanliikuntakeskus.fi/fi/liikuntapalvelut/liikuntapaikat>

Pyssymäen ulkoilualue

- Latupohjat http://www.nivalanliikuntakeskus.fi/images/stories/tiedostot/Pyssymen_latukartta.pdf
- Nivalan ulkoilureitit:
 - Nivalan taajaman pyörätiet 19,4 km
 - Kuntoradat, polut- ja ladut 84,6 km (luokiteltu helppo - vaativa)
 - Valaistuja latuja 12 kpl yht. 22,3 km
- Maastopyöräreitit (kaupungin nettisivuilla):
 - Pyssymäen ulkoilualue
 - latupohjat käytettävissä maastopyöräilyyn

Muut maastopyöräilymahdollisuudet: latupohjien lisäksi alueella on paljon muitakin polkuja, joilla pyöräillään jokamiehenoikeudella. Mm. Pyörärinki ajaa yhteislenkkejä alueen polkuverkostolla.

Pyörärinki ry

Pyörärinki ry on Kalajokilaakson alueella toimiva pyöräilyn erikoisseura. Seuran tavoitteena on kannustaa ihmisiä liikkumaan pyörällä, osallistumaan pyöräilytapahtumiin ja pyöräilykilpailuihin.

- Jäsenmäärä 80, perustamisvuosi 1995, toiminta-alue kaikki Kalajokilaakson kunnat
- seuran lajeihin kuuluu maastopyöräilyssä XCM ja XCO ja kaikki maantiepyöräilyn lajit

Maastopyöräilyreittien toteuttaminen EU-Leader-hankkeena

- maastopyöräreitit toteutettiin Leader-hankeena, joka kesti kesästä 2013 elokuuhun 2014
- Leader = EU:n maaseudun kehittämisen toimintaryhmä (paikallinen toiminta maaseudulla)
- reittien suunnittelu ja hankkeen johtaminen: Jukka Kivirinta, pyöräilyn aktiiviharrastaja
- kuntayhteistyötä tehtiin Nivalan kaupungin teknisen toimen, liikuntatoimen ja keskushallinnon kanssa. Kaupunki on suhtautunut hankkeeseen positiivisesti ja suhteet toimivat hyvin. Kaupunki oli osuudellaan mukana EU-hankkeen kantarahoittajana.
- hankerahoitus 6700 e (EU + Nivalan kaupunki) + Pyöräringin oma osuus 1500 e talkootyönä (ihmisiä ja konetyötä).
- rahoitus riitti hyvin reittien toteuttamiseen. Talkootyön osuus oli erittäin merkittävä.
- rahoituksen päätyttyä Pyörärinki tekee loput työt valmiiksi omana työnään. Reittitöitä on jatkettu seuran omana työnä 2015 ja viimeistelyä tehdään vielä 2016
- maastossa on hyvin kivisiä kohtia, joissa tarvittiin konetyötä yhteensä noin 4 työpäivän verran. Konetyö rahoitettiin Leader-rahoituksesta. Myös maanomistajat antoivat talkooapua traktoritöissä.
- reittien ylläpito on pyöräseuralla vähintään 5 v, koska hankerahoituskin niin edellyttää. Kaupungin kanssa kunnossapidosta on sovittu suullisin sopimuksin. Ylläpito tehdään talkootyönä.

XCM-reitti (maastopyöräilyn marathon-reitti), 28 km

- reitin pohjana on olemassa ollut urasto: luonnonpolkuja, latupohjia, moottorikelkkauria ja metsäteitä, joita on käytetty maastopyöräilyyn jo aiemminkin.
- polut ja urat reititettiin yhtenäiseksi lenkiksi ja rakennettiin puuttuva osuus lisäreittiä, nyt XCM-reitin pituus on yhteensä n. 28 km.
- reitti sijaitsee yksityismailla: aiemmin käytettyjen polkujen alueella n. 40 maanomistajaa ja hankkeen lisäreitin aikana mukaan tuli 4 uutta maanomistajaa.
- maanomistajat ovat suhtautuneet hyvin maastopyöräilyyn liikuntana sekä reittihankkeeseen maillaan (vain yksi maanomistaja kielsi reitin mailtaan).
- puuttuva osuus polkua tehtiin maastoon enduromoottoripyörillä ajamalla: hyvä polku syntyi nopeasti ja kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä.
- vanhat aktiiviharrastajien käyttämät polut eivät kaikki soveltuneet kokemattomille maastopyöräilijöille. Tehty uusi reittiosuus (n. 10 km) rakennettiin sellaiseksi, että se sopii myös aloittelijoille. Paikoin reitillä on vielä pehmeää suopohjaista osuutta, jonka Hirvenhihtäjät kunnostavat keväällä 2016.
- Uusi reitti kokonaisuudessaan soveltuu myös maastopyöräilyn marathontilaisuuksiin. Reitti on SM-kisatasoinen.

XCO-reitti (maastopyöräilyn olympialajin maastopyöräilyrata) 4,4 km

- kokonaan uusi rata, pituus n 4,4 km, nousua 70 m.
- reitti kierteleee pienellä alueella ulkoilukeskuksen lähiympäristössä olevilla poluilla.
- XCO-reitti sisältää hyppyjä, kivikoita, teräviä lyhyitä nousuja, kallistettuja kurveja ja erilaisia puusta tehtyjä esteitä.
- rakenteet valmistuvat 2016 (sateinen kesä 2015 esti maamassojen muotoilua ja viivästytti töitä)
- radasta tehdään rakenteiltaan ja maastovaatimuksiltaan SM-kisatasoinen
- Video reitistä: https://www.youtube.com/watch?v=R6TJKb_YLHA (Juho Kuupakko)

Opasteet

- Reittien lähtöpaikalle tulee opastaulu (1,22m * 2,44 m) josta löytyy karttapohjalta molemmat reitit erikseen ja ohjeet reiteillä ajamisesta.
- Opastaulu tehdään yhteistyössä kaupungin liikuntatoimen kanssa samalla, kun kaikki alueen opaskartat uusitaan (opastaululle merkitään myös hiihtoreitit ja ulkoilureitit).
- Mtb-reiteillä on maasto-opasteina A5-kokoiset alumiinilätkät, jotka on laitettu reitille noin metrin kestopuupaaluihin.
- XCM-reittiopasteena on keltainen taulu (pyörälogo + XCM). Polkujen risteyksissä ajosuuntaa osoittaa nuoli. Muuten reitti merkattu puihin maalatuin keltaisin maalimerkinnöin.
- XCO-radan merkintänä on samanlaiset taulut valkopohjaisina ja tekstinä XCO (kohdissa, joissa xco erkane xcm-reitiltä)
- XCO-radan esteet/rakenteet saavat asianmukaiset opasteet. Merkit laitetaan kaudelle 2016, kun hyppyrit yms. valmistuvat.
- Kilpailujen ajaksi reiteille lisätään opasnuolia ja hankalimpiin paikkoihin nauhoitusta, jolla ohjataan oikealle reitille. Nauhat ja opasnuolet helpottavat reitin hahmottamista kovassakin vauhdissa.

Reitin maankäyttösopimukset ja käyttö

- kirjalliset maankäyttösopimukset tehtiin niistä kohteista, missä reittiä on rakennettu Leader-rahoituksella. Rahoituksen saaminen edellytti kirjallisia sopimuksia.
- Reitin muilla osilla on suulliset sopimukset. Maanomistajat ovat olleet suopeita hankkeelle ja halukkaita tekemään sopimukset suullisina.
- Sopimukset on tehty Pyöräringin nimissä. Leader-rahoituksen ehtojen takia kaupunki ei voi olla sopimusosapuolena (rekisteröity yhdistys saa suuremman tuen).
- Sopimukset on tehty maastopyöräilyä varten, jolloin myös kilpailujen ym. tapahtumien järjestäminen on mahdollista (jokamiehenoikeus ei riitä tapahtumissa ellei maankäyttöluvissa mainita pyöräilyä käyttömuotona). Reitti palvelee myös jokamiesulkoilua jalkaisinkin.
- reitti on myös polkujuoksijoiden aktiivisessa käytössä. Suunnistusseura on järjestänyt reitillä jo polkujuoksukilpailutkin, joille on odotettavissa myös jatkoa.
- myös pyöräsuunnistustapahtumat haluttaisiin mukaan lajikirjoon, mutta edellyttäisi osalle aluetta uusia maankäyttösopimuksia (nykyiset sopimukset koskevat vain merkittyjä reittejä, mutta suunnistustapahtumissa käytetään kaikkia olemassa olevia polkuja ja uria)
- ainakin osaa reiteistä tullaan käyttämään myös talvisin fat bike –reiteinä lumitilanteen mukaan

Reittien kunnossapito

- Leader-rahoitus edellyttää viiden vuoden kunnossapitoa rahoituksen päätyttyä.
- maastopyöräilyreittien kunnossapito hoidetaan pyöräilyseuran talkootyönä. Kunnossapito on ollut helppoa eikä vaadi paljon työtä (n. 3 hlö-työpä/kausi), yllätyksiä ei ole tullut.
- Jatkossa käytön lisääntyminen vähentää tarvetta heinäniittoon poluilta, mutta toisaalta vaatii kasteimpiin kohtiin lisäorastusta.
- 5 vuoden jälkeen yhdistys ja kaupunki neuvottelevat jatkosta ja mahdollisesti jatkosopimukset tehdään sitten kaupungin nimissä. Myös maankäyttösopimukset siirrettäneen kaupungin nimiin.

Hankkeen vetäjän kokemuksia ja uusien maastopyöräreittien vaikutuksia

Jukka Kivirinta

Hankkeemme on ainutlaatuinen Suomessa. En tiedä muuta tällä tavoin rahoitettua ja toteutettua maastopyöräreittihanketta. EU:n eri rahoitusmuodoilla on mahdollista toteuttaa monenlaista liikuntapaikkarakentamista, vaatii vaan hieman perehtymistä hankkeen paperityöhön.

Osa reitistä tehtiin paikallisen moottoripyöräkerhon avustuksella. Enduromoottoripyöräilijät ajoivat yhden illan reittiä, kuluttaen aluskasvillisuuden. Tuli kerralla hyvä pyöräilykelpoinen polku. Maanomistaja suhtautui tähän myönteisesti ja moottoripyöräilijät olivat innolla mukana, sillä he saavat harvoin ajella metsässä luvan kanssa. Tätä tapaa jatkettaneen myös yhden lisäpätkän teossa. Kivikkosilla osilla tarvittiin kaivinkone- ja trakturityötä ja tässä myös maanomistajat olivat apuna. Kaikki reittien teossa tarvittut materiaalit ja palvelukset hankittiin oman alueen yrittäjiltä, joten jo reittien toteutusvaihe hyödytti paikallista elinkeinoelämää.

Maastopyöräilijöiden määrä alueella on selvästi lisääntynyt. Reiteille tullaan pyöräilemään kauempaakin isommalla porukalla. Ensimmäisissä Maratoncupin osakilpailussa oli 89 osallistujaa ja suosio on nousussa. Lähialueen asukkailta on tullut reiteistä vain positiivista palautetta.

Myös seudun lähikunnissa on aktiivisia maastopyöräilijöitä ja ulkoiluharrastuksena laji on nyt leviämässä myös lähikuntien latuyhdistyksiin, joten reittien tarve ja käyttö tulee lisääntymään sitäkin kautta. Myös kilpailutoimintaa on tulossa lisää, koska vastaavia kilpailusäännöt täyttäviä maastopyöräilyreittejä ja ratoja on koko maassa vielä hyvin vähän. Fat bike-pyörien suosion kasvun myötä uutena tulee mukaan myös talvipyöräily. Syksyllä on järjestetty pimeäajoja yhdessä naapurikunnan harrastajien kanssa. Muutenkin reittejä tullaan kehittämään yhdessä eri harrastajaryhmien kanssa siten, että reitti palvelee monenlaista ja monen tasoista maastopyöräilyä ja muuta liikuntaa.

Kaupunki ei ilmeisesti vielä hyödynnä uusia reittejä liikuntapalveluissa tai matkailumarkkinoinnissa. Uusi reittitarjonta kannattaisi hyödyntää, sillä uusi liikuntapaikka tuo uusia harrastusmahdollisuuksia pienellä paikkakunnalla. Muutenkin maastopyöräilyn liikuntapaikkatietoa kannattaisi levittää. Muualta tulevat reittien käyttäjät tuovat myös rahaa alueelle.

Lisätietoja:

Pyörärinki ry:

<https://pyorarinki.wordpress.com/maastopyoraily-hanke/>

<https://pyorarinki.wordpress.com/kilpailut/pyssymaki-xcm-marathon-cup/>

<https://www.facebook.com/pyorarinki?fref=ts>

Eu-rahoitus, Leader –toimintaryhmät:

http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maaseudun_kehittaminen/leader.html